ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՊԼԱՆ

ՍԻՍԻԱՆ-ՔԱՋԱՐԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ (ՀՅՈՒՍԻՍ-ՀԱՐԱՎ ՄԻՋԱՆՑՔ) ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՀԱՏՎԱԾ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Աղբյուր՝ նկարները Սիսիան-Քաջարան առաջարկվող ճանապարհի 3D հոլովակից, Ճանապարհային դեպարտամենտ, 2022 [https://www.youtube.com/watch?v=fu-dgAwjSsU]

Օգոստոս 2024

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՊԼԱՆ

ՍԻՍԻԱՆ-ՔԱՋԱՐԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ (ՀՅՈՒՍԻՍ-ՀԱՐԱՎ ՄԻՋԱՆՑՔ) ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՀԱՏՎԱԾ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մշակված է

Էկոլայն Ինթերնեյշնլ ՍՊԸ (Սոֆիա, Բուլղարիա)

Սի Ի Սոլյուշնս ՍՊԸ (ՀԱՀ)
Տնօրեն. Շոն Օ Բեյրն
Հեռ. +27 (0)12 643 0190
+27 (0)82 903 9751
Էլ.փոստ.
sobeirne@tiscali.co.za

ԷՅ ԹԻ ԷՄ ԷՍ Սոլյուշնս ՍՊԸ (Երևան, Հայաստան)
Տնօրեն. Արտակ Տեր-Թորոսյան
Հեռ. +37491 497128
+37499 109495
Էլ.փոստ.
artak.ter-torosyan@atms.am

Տնօրեն. Մայա Գաչեչիլաձե-Բոժեսկու
Հեռ. +38095 11 00 727 / + 359 876 63 0522
Էլ.փոստ.
mgachechiladze@ecoline-int.org

Մշակվել է

Հայաստանի Հանրապետության Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության «Ճանապարհային դեպարտամենտ» հիմնադրամի համար

© Էկոլայն Ինթերնեյշնլ ՍՊԸ, 2024

Բոլոր իրավունքները պահպանված են:
Սույն փաստաթղթի ամբողջական կամ մասնակի օգտագործումը կարող է կատարվել միայն հղում անելով սկզբնաղբյուրին:

ՓԱՍՏԱԹՂԹԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ ԵՎ ԹՈՂԱՐԿՈՒՄԸ

Տարբերակ	Հրապարակման ամսաթիվը	Նկարագիր
1	05.06.2023	Վարկատուների և պատվիրատուի վերանայման տարբերակ
2	22.06.2023	Վարկատուների և պատվիրատուի հաստատման համար տարբերակ, հայերեն թարգմանության և հրապարակման համար
3	27.06.2023	Վարկատուների և պատվիրատուի հաստատման համար վերջնական տարբերակ, հայերեն թարգմանության և հրապարակման համար
4	20.03.2023	ՇՄՍԱԳ հրապարակմանը հաջորդող վերանայված տարբերակ
5	12.08.2024	Վերանայված տարբերակ ԱԶԲ-ի հրապարակման համար

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԱԶԲ	Ասիական Զարգացման Բանկ
ԿՄՊ	Կենսաբազմազանության Միջոցառումների Պլան
ԲևՍ	Բնապահպանական և Սոցիալական
ՎԶԵԲ	Վերակառուցման և Զարգացման Եվրոպական Բանկ
ՇՄԱԳ	Շրջակա Միջավայրի վրա Ազդեցության Գնահատում
ԵՆԲ	Եվրոպական Ներդրումային Բանկ
ԲՍՄՊ	Բնապահպանական և Սոցիալական Միջոցառումների Պլան
ՇՄՍԱԳ	Շրջակա Միջավայրի վրա և Սոցիալական Ազդեցություն Գնահատում
ԲՍԿՊ	Բնապահպանական և Սոցիալական Կառավարման Պլան
ԲՍԿՀ	Բնապահպանական և Սոցիալական Կառավարման Համակարգ
ԲՍՍ	Բնապահպանական և Սոցիալական Ստանդարտ (ԵՆԲ-ի)
ԵՄ	Եվրոպական Միություն
ԼՄԳ	Լավագույն Միջազգային Գործելակերպ
ՄՖԿ	Միջազգային Ֆինանսական Կորպորացիա
ՏԿԵՆ	Տարածքային Կառավարման և Ենթակառուցվածքների Նախարարություն
ՇՄՆ	Շրջակա Միջավայրի Նախարարություն
ՀԿ	Հասարակական Կազմակերպություն
ՀՀՃՄ	Հյուսիս-Հարավ Ճանապարհային Միջանցք
ՈՏԱ	Ոչ-Տեխնիկական Ամփոփագիր
ԱԱ	Աշխատանքի Անվտանգություն
ԻՊ	Իրագործման Պահանջներ (ՎԶԵԲ-ի)
ԾԿԽ	Ծրագրի Կառավարման Խորհրդատու
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՃԴ	Ճանապարհային Դեպարտամենտ
ՀՀՏՎ	Հողային Հանույթի Տեղադրման Վայր
ՇՆՊ	Շահառուների Ներգրավվածության Պլան
ՀԲՍԿՊ	Հատուկ Բնապահպանական և Սոցիալական Կառավարման Պլան
ԱՔՀ	Անվտանգության Քաղաքականության Հայտարարագիր (ԱԶԲ-ի)
ԱՊ	Անվտանգության Պահանջներ (ԱԶԲ-ի)
ՏԱ	Տեխնիկական Առաջադրանք

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՊԼԱՆ

Ճանապարհների դեպարտամենտ հիմնադրամը (ՃԴ)՝ ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության (ՏԿԵՆ) կառավարման ներքո և անունից հանդիսանում է Հայաստանի համար ռազմավարական Հյուսիս-Հարավ Ճանապարհային Միջանցքի (ՀՀՃՄ) Սիսիան-Քաջարան 60 կմ երկարությամբ ճանապարհատավածի կառուցման աշխատանքների իրականացնող մարմինը:

60 կմ երկարությամբ Սիսիան-Քաջարան ճանապարհը բաժանվելու է երեք շինարարական փաթեթների[1].

- Լոտ 1 - Հյուսիսային հատված՝ 27.1 կմ երկարությամբ (0+000 կմ-ից մինչև 27+104 կմ),
- Լոտ 2 - Բարգուշատի թունել՝ 8.64 կմ երկարությամբ (27+104 կմ-ից մինչև 35+770 կմ), և
- Լոտ 3 - Հարավային հատված՝ 24.2 կմ երկարությամբ (35+770 կմ-ից մինչև 60+022 կմ):

Ասիական Զարգացման Բանկը (ԱԶԲ) դիտարկում է Լոտ 1-ի՝ Հյուսիսային ճանապարհահատվածի կառուցման վարկավորումը Եվրոպական Ներդրումային Բանկի («ԵՆԲ») համաֆինանսավորմամբ («ԱԶԲ Ծրագիր կամ Ծախագիծ»): Լոտ 2. Բարգուշատի թունելը նախատեսում է ֆինանսավորել Հայաստանի կառավարությունը այլ միջազգային դոնորների հետ: Լոտ 3. Հարավային ճանապարհահատվածը նախատեսում է ֆինանսավորել Վերակառուցման և Զարգացման Եվրոպական Բանկը (ՎԶԵԲ)՝ ԵՆԲ-ի հետ համատեղ:

Շրջակա Միջավայրի վրա և Սոցիալական Ազդեցության Գնահատումը (ՇՄՍԱԳ) Սիսիան-Քաջարան ճանապարհի համար (2023թ.) իրականացվել է հետևյալ քաղաքականու-թյունների համաձայն.

- ԱԶԲ-ի քաղաքականությունը, ներառյալ Անվտանգության Քաղաքականության Հայտարարագիրը (ԱՔՀ) (2009) և համապարփակ Անվտանգության Պահանջները (SRs),
- ՎԶԵԲ-ի Բնապահպանական և Սոցիալական Քաղաքականությունը (2019թ.) և դրանով սահմանված Իրագործման Պահանջները (ԻՊ),
- ԵՆԲ-ի ԲևՍ քաղաքականությունը (2022թ.) իր Բնապահպանական և Սոցիալա-կան Ստանդարտներով (ԲՍՍ):

Ստորև ներկայացված Բնապահպանական և Սոցիալական Միջոցառումների Պլանը (ԲՍՄՊ) մշակվել է **ԱԶԲ-ի Ծրագրի համար**՝ ԱԶԲ-ի պահանջներին համաձայն: Այն կիրապարակվի ԱԶԲ-ի և ՃԴ-ի կայքերում նվազագույնը 120 օրվա ընթացքում՝ համաձայն ԱԶԲ քաղաքականության[2]:

ԲՆՄՊ-ը համապարփակ փաստաթուղթ է, որը նկարագրում է այն միջոցառումները, որոնք անհրաժեշտ են Նախագծի իրականացումը ԱԶԲ-ի պահանջներին և Հայաստանի ազգային օրենսդրությանը համապատասխանեցնելու համար:

[1]Նշված երկարությունները նախնական են: Հատվածների վերջնական երկարությունները կորոշվեն մանրամասն նախագծման արդյունքում: Ակնկալվում է, որ քանի դեռ Բարգուշատի թունելի երկարությունը մնում է անփոփոխ, պորտալների մոտ դրան կավելացվի մի քանի կիլոմետր՝ այդպիսով նվազեցնելով հյուսիսային և հարավային հատվածների երկարությունները:

[2]Հարավային ճանապարհային հատվածի ԲՍՄՊ-ը ավելի վաղ հրապարակվել էր ՎԶԵԲ-ի և ՃԴ-ի կողմից 2023 թվականի հուլիսի 21-ից մինչև 2023 թվականի դեկտեմբերի 1-ը՝ համաձայն ՎԶԵԲ-ի պահանջների:

ՃԴ-ը՝ ՏԿԵՆ և ՀՀ անունից, պատասխանատու կլինի Ծրագրի և ԲՍՄՊ-ի, ներառյալ հարակից ենթակառուցվածքների՝ թունելի և հարավային հատվածների, ԲևՍ պահանջների իրականացման համար:

Բնապահպանական և սոցիալական միջոցառումների պլան՝ Հայաստան, Սիսիան-Քաջարան ճանապարհի հարավային հատվածի համար

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
1	**Բնապահպանական և սոցիալական (ԲևՍ) ռիսկերի և ազդեցությունների գնահատում և կառավարում**					
1.1	Մշակել և իրագործել Ծրագրի **համապարփակ բնապահպանական, առողջության և անվտանգության և սոցիալական կառավարման համակարգը (ԲՍԿՀ) (այսպես կոչված «Ծրագրի ԲՍԿՀ)**, ներառյալ. • Բնապահպանական, առողջության և անվտանգության և սոցիալական քաղաքականությունը, • Կազմակերպչական կառուցվածքի մանրամասները և գծապատկերը, • Կապալառուի և մատակարարի կառավարման ընթացակարգը (ԲևՍ, ներառյալ առողջություն և անվտանգություն արդյունավետությունը կառավարելու համար), • Շրջանակային Բնապահպանական և Սոցիալական Կառավարման Պլանը (ԲՍԿՊ), • ԲևՍ մշտադիտարկման և հաշվետվողականության շրջանակը (ներառյալ ԲՍԿՊ-ի ԲևՍ մշտադիտարկման պլանը), • Անհամապատասխանությունների, բողոքների և միջադեպերի լուծման ընթացակարգեր, • Փոփոխությունների կառավարման ընթացակարգը՝ ապահովելու համար, որ Ծրագրի սկզբնական նախագծման, հզորության, տեղակայման կամ գործընթացի տեխնոլոգիայի ցանկացած փոփոխություն ենթակա է բնապահպանական և սոցիալական գնահատումների, իսկ նոր	ԲևՍ բոլոր ռիսկերն ու օգուտները: ԲևՍ կառավարման համակարգում և օպտիմալացում:	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 Լավագույն միջազգային գործելակերպ	ՃԴ-ն ԾԿԽ-ի և Վերահսկող ինժեների հետ	ԲՍԿՀ-ի մշակում՝ նախքան շինարարական կապալառուի մոբիլիզացումը: Իրականացում՝ շինարարության ընթացքում՝ կապալառուների համա-պատասխանության վերանայման միջոցով, այնուհետև իրականացում Ծրագրի գործունեության ընթացքում:	Համապատասխան փաստաթղթերը մշակվել և ընդունվել են: Փոփոխությունների կառավարման կարգն ընդունված է՝ ԱԶԲ կողմից հաստատվելուց հետո: Էական փոփոխությունների մասին զեկուցվել է ԱԶԲ-ին՝ համաձայնություն ստանալու համար: ԲՍԿՀ-ի իրագործում, մշտադիտարկում և վերանայում/թարմացում, ըստ անհրաժեշտության: Ընթացիկ հաշվետվություններ:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանական և սոցիալական ռիսկեր (պարտավորություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխանատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	ազդեցությունները պատշաճ կերպով կարծագանքվեն և կմեղմացվեն՝ ԱԶԲ ԲԱՍ պահանջներին համապատասխան: Ցանկացած էական փոփոխություն դեպքում կպահանջվի ԱԶԲ-ից ստանալ համաձայնություն, • Շահառուների ներգրավման պլան և բողոքարկման մեխանիզմ (տես Միջոցառում 8.1): Ծրագրի ԲՍԿՀ-ը և ԲՍԿՊ-ը ինտեգրել կապալառուների միջև՝ պայմանագրային պարտավորեցնելով Կապալառուին իրագործել Ծրագրի ԲՍԿՀ-ը: Հստակ սահմանել դերերը և պատասխանատվությունը՝ ԲՍԿՀ-ի և ԲՍԿՊ-ի իրականացման համար: Շինարարության ընթացքում համապատասխան պահանջները պետք է դարձնել կապալառուների պատասխանատվությունը, որը վերահսկվում է ԾԿԽ-ի և Վերահսկող ինժեների կողմից, իսկ շահագործման փուլում՝ ՃԴ-ի կողմից: *[Նշում՝ համակարգը(երը) ընդհանուր առմամբ պետք է բավարարեն ISO14001 և ISO 45001 ստանդարտների նպատակներին, սակայն ոչ սերտիֆիկացված լինեն:*					
1.2	Իրագործել Ծրագրի ԲՍԿՀ-ը, ներառյալ քաղաքականությունը, ընթացակարգերը և մեղմացման միջոցառումներն ու պահանջները, որոնք ներառված են Ծրագրի ԲՍԿՊ-ում: Մշակել և իրականացնել **շինարարության փուլի Հատուկ ԲՍԿՊ-երը (ՀԲՍԿՊ)**՝ համապատասխանեցնելով ԱԶԲ-ի պահանջներին, ներառյալ, բայց չսահմանափակվելով հետևյալ փաստաթղթերով՝ • Օդի որակի կառավարման պլան,	Շինարարության ընթացքում Ծրագրի ԲԱՍ-ի, ներառյալ առողջության և անվտանգության, ռիսկերի և ազդեցությունների նվազեցում	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 Լավագույն միջազգային գործելակերպ Ազգային օրենսդրություն	Կապալառուն մշակում է ՀԲՍԿՊ-ները Կապալառուն (և իր ենթակապալառուները) իրագործում են ՀԲՍԿՊ-ները Վերահսկող ինժեները	Մշակել մինչև շինարարության մեկնարկը: Կապալառուն ներկայացնում է ԲՍԿՀ-ը ու ՀԲՍԿՊ-երը ՃԴ-ին և Վերահսկող ինժեներին շինարարական աշխատանքների մեկնարկից առնվազն 30 օր առաջ, Վերահսկող ինժեները	Կապալառուի հետ պայմանագիրը հաստատվել է ԱԶԲ-ի կողմից, որին կցվում է Ծրագրի ԲՍԿՊ-ը: Կապալառուի ԲՍԿՀ-ը և ՀԲՍԿՊ-ը հաստատվել են Վերահսկող ինժեների և ԾԿԽ-ի միջոցով ՃԴ-ի և կողմից և այնուհետև իրագործվել է:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանական և սոցիալական ռիսկեր (պարտավորություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխանատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	• Հողի բերրի շերտի կառավարման պլան, • Թափոնների կառավարման պլան (ներառյալ Հողային հանույթի տեղադրման ենթապլանը), • Էրոզիայի վերահսկման պլան, • Շեպերի կայունացման պլան (պահանջվում է գեո-վտանգների ռիսկերի գնահատմամբ, տես Միջոցառում 4.3-ը), • Կեղտաջրերի և հեղեղաջրերի կառավարման պլան, • Աղմուկի և թրթռումների կառավարման պլան (ներառյալ պայթեցումների կառավարման պլանը), • Արտահոսքերի կառավարման պլան, • Վտանգավոր նյութերի կառավարման պլան, • Թունելային ջրերի կառավարման պլան (ներառյալ ստորերկրյա ջրերի հեռացումը թունելներից), • Երթևեկության կառավարման պլան (ներառյալ ճանապարհային աուդիտ և վիճակի հետազոտություն, ճանապարհների ժամանակավոր ենթապլաններ և մուտքի և տեղական կապի պլան), • Համայնքի, առողջության և աշխատանքի անվտանգության պլան, • Աշխատանքի և աշխատանքային պայմանների կառավարման պլան (որպես աշխատողների բնակեցման պլանի ենթապլան և աշխատողների բողոքարկման մեխանիզմ), • Աշխատողների վարքագծի կանոններ, • Մշակութային ժառանգության կառավարման պլան, • Պատահական գտածոների ընթացակարգ, • Արտակարգ իրավիճակների պատրաստության և արձագանքման			հաստատում է ՀԲՍԿՊ-ները ԾԿԽ-ն հաստատում է շրջանակային ԲՍԿՊ-ին համապատասխանությունը ՃԴ-ը տալիս է իր համաձայնությունը Վերահսկող ինժեները և ՃԴ-ն մշտադիտարկում են ՀԲՍԿՊ-ի արդյունավետությունը:	հաստատում է, իսկ ՃԴ-ն համաձայնեցնում է դրանք մինչև շինարարության մեկնարկը: Դեմոբիլիզացման պլանի համար՝ ընդունում շինարարության առաջին 6 ամիսների ընթացքում: Իրականացում - շինարարության ընթացքում:	Մշտադիտարկման հաշվետվություններ Վերահսկող ինժեների և կապալառուի կողմից: Մշտադիտարկման արդյունքները՝ ԲևՍ մշտադիտարկումների հաշվետվությունների տեսքով ներկայացված է ԱԶԲ-ին:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	պլան, • Ինվազիվ տեսակների կառավարման պլան (ինչպես նշված է Կենսաբազմազանության միջոցառումների պլանում), • Ռեկուլտիվացման/հողերի վերականգնման պլան (ժամանակավոր օգտագործվող տեղամասերի համար), • Շինարարական ճամբարի կառավարման պլան (հիմնված բնակեցման տարբերակների ռիսկի գնահատման վրա), • Բետոնի գործարանի կառավարման պլան, • Ասֆալտի գործարանի կառավարման պլան, • Գնումների պլան, • Կոմունալ ծառայությունների պաշտպանության և տեղափոխման պլան, • Դեմոբիլիզացման պլան, • Ծրագրի համար աշխատուժի հավաքագրման քաղաքականություն, • Հավաքագրման պլան: Վերանայել վերը նշված պլանները՝ հիմնվելով լրացուցիչ ԲևՍ գնահատումների, ուսումնասիրությունների, մշտադիտարկման արդյունքների և այլնի վրա: Վերանայված տարբերակները նույնպես պետք է հաստատվեն Վերահսկող ինժեների կողմից և ստանան ՃԴ-ի համաձայնությունը՝ ԾԿԽ-ի կողմից շրջանակային ԲՍԿՊ-ի համապատաս-խանությունը հաստատելուց հետո:					
1.3	Ապահովել, որ ենթակապալառուները համապատասխանում են ԱԶԲ-ի նույն կիրառելի չափանիշներին և հետևում են Կապալառուի կողմից մշակված ԲՍԿՄ-ի և շինարարական ՀԲՍԿՊ-երի պահանջներին, հետևյալի միջոցով՝ i) ներառելով հատուկ դրույթները Կապալառուի պայմանագրի մեջ, և	Շինարարության ընթացքում Ծրագրի ԲևՍ-ի, ներառյալ առողջության և անվտանգության, ռիսկերի և ազդեցությունների նվազեցում	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009	i) ՃԴ հաստատում է, որ պայմանա-գրային կարգավո-րումները կատարված են: ii) Կապալառուն մշտադիտարկում է այդ պահանջների	i) Մինչ պայմանագրի ստորագրումը: ii) Շինարարության փուլում՝ մինչ հատուկ ենթապայմանագրերի ստորագրումը:	i) Հատուկ դրույթները ներառված են Կապալառուի՝ ՃԴ-ի հետ պայմանագրերում: ii) Հատուկ դրույթներ, որոնք ներառված են Կապալառուի հետ պայմանագրերում և կապալառուների

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	ii) ներառելով հատուկ դրույթները ենթակապալառուների հետ բոլոր պայմանագրերում:			իրագործումը ենթակապալառու-ների կողմից:		մշտադիտարկման հաշվետվություններում: Կապալառուի հավաստումը, որ իրենց ենթակապալառուներն ունեն ԲՍԿՀ և բավարար կարողություններ՝ ԲՍԿՀ-ը իրագործելու համար և ԲՍԿՊ-ի պահանջները՝ համաձայն Կապալառուի հիմնական պայմանագրի դրույթների:
1.4	i) Մշակել **կազմակերպչական կառուցվածքի շրջանակ** ԲԱՍ (ներառյալ առողջություն և անվտանգություն) գործառույթների համար, ներառյալ դերերն ու պարտականությունները ՃԴ-ի շրջանակներում, հաղորդակցման շրջանակը (ՃԴ-ի, ԾԻԳ-ի և կապալառուների միջև) և որոշումների կայացման գործընթացի նկարագրությունը: ii) ՃԴ-ն ապահովում է, որ ՃԴ-ը կունենա բավարար անձնակազմ (առնվազն երեք մասնագետ՝ բնապահպանական, ներառյալ ԱԱ, սոցիալական և շահառուների ներգրավվածության (տես նաև Միջոցառում 8.2-ը)) ազգային և միջազգային ԲԱՍ չափանիշների համապատասխան իրավասություններով՝ Ծրագրի իրականացման համար: iii) ՃԴ-ն ապահովում է, որ Կապալառուն կունենա բավարար անձնակազմ ՝Ծրագրի իրականացման համար և համապատասխան ազգային և միջազգային ԲԱՍ ստանդարտների իմացությամբ, որն օժտված է լինելու հատուկ դերերով բնապահպանական, սոցիալական պաշտպանության և տարաբնակեցման, կենսաբազմազանության	Ծրագիրը կիրառելի չափանիշներին համապատասխան իրականացնելու կարողություն: Որոշումների կայացման հստակ և արդյունավետ գործընթացներ:	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009	ՃԴ	I-ին և ii-րդ՝ մինչ աշխատանքների մրցույթը: iii-րդ և iv-րդ պայմանագրի կնքման ընթացքում:	i) Ընդունված և իրագործված կազմակերպչական շրջանակը, ii) ՃԴ-ի անձնակազմը, որը պատշաճ կերպով ծածկում է անհրաժեշտ իրավասությունները և կարող է տեղում կառավարել կապալառուներին, iii) Համապատասխան փորձառությամբ Կապալառուի խումբ, iv) Համապատասխան փորձառությամբ Վերահսկող ինժեների խումբ:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	(տես նաև Միջոցառում 6.2-ը), մշակութային ժառանգության և համայնքային առողջության ու աշխատանքի անվտանգություն (կախված աշխատողների թվից) ոլորտներում: iv) Ապահովել, որ Վերահսկող ինժեները կունենա բավարար անձնակազմ՝ Ծրագրի իրականացման համար և համապատասխան ԲևՍ ստանդարտների իմացությամբ (ներառյալ՝ միջազգային բնապահպանական ու աշխատանքի անվտանգության փորձագետի և ազգային շրջակա միջավայրի, սոցիալական, տարաբնակեցման, կենսաբազմազանության, մշակութային ժառանգության, համայնքային առողջության ու աշխատանքի անվտանգություն մասնագետների համատեղ ներկայությամբ):					
1.5	Իրականացնել **տարածքի ընտրություն, ԲևՍ հետազոտություններ, գնահատում և նախագծման աշխատանքներ** Հողային Հանույթի Տեղադրման Վայրերի (ՀՀՏՎ), դրանց մուտքի ճանապարհների, շինարարական ճամբարների, տեղակայման վայրերի, էլեկտրահաղորդման գծի, ջրամատակարարման և Ծրագրի այլ բաղադրիչների համար, որոնք ներկայումս հստակեցված չեն՝ ՇՄՍԱԳ-ում / ԲՍԿՊ-ում սահմանված առաջարկություններին համապատասխան: Օբյեկտների տեղակայման վայրերը պետք է հաստատվեն համայնքի իշխանությունների, Շրջակա միջավայրի նախարարության (ՇՄՆ), Վերահսկող ինժեների և ԱԶԲ-ի կողմից՝ տեղական ազդակիր շահագրգիռ կողմերի հետ խորհրդակցություններից հետո: Միջոցառում 1.6-ի (գեո-վտանգի գնահատում) արդյունքները պետք է հաշվի առնվեն նախագծման ճշգրտումների և Ծրագրի վերը	ԲևՍ ազդեցությունների կառավարում, որոնք կապված են ՀՀՏՎ-ների և Ծրագրի այլ բաղադրիչների հետ և որոնց գտնվելու վայրը ներկայումս հստակեցված չէ	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 Ազգային օրենսդրություն Լավագույն միջազգային գործելակերպ	Կապալառու՝ մշակում / իրականացում: ՃԴ և Վերահսկող ինժեներ՝ վերանայում և հաստատում:	Նախքան կոնկրետ վայրերում շինարարության մեկնարկը	Լրացուցիչ ԲևՍ փաստաթղթեր, որոնք ներկայացված և հաստատված են ՃԴ-ի և ԱԶԲ-ի կողմից: Եթե կիրառելի է, Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննական եզրակացություններ (կամ թույլտվություններ) ստացված ՇՄՆ-ից: ԱԶԲ-ի կողմից բոլոր օբյեկտների գտնվելու վայրերի վերաբերյալ ստացված համաձայնություն:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	նշված բաղադրիչների տեղակայման ժամանակ, անհրաժեշտության դեպքում:					
1.6	Ավարտել լրացուցիչ և երկրաբանական վտանգի նույնականացումն ու գնահատումը: Անհրաժեշտության դեպքում թարմացնել Ծրագրի նախագիծը և Շեպերի կայունացման պլանը՝ հիմնվելով այս ուսումնասիրության արդյունքների վրա:	Ճանապարհային երթևեկության անվտանգության և հուսալիության մակարդակի բարձրացում		ՎԶԵԲ-ի կողմից վարձված անկախ տեխնիկական խորհրդատու: ՃԴ-ի և ՎԶԵԲ-ի կողմից տրամադրված ռեսուրսներ՝ արդյունքներն իրագործելու համար:	Մինչ շինարարության մեկնարկը Պայմանագրի իրագործման փուլ՝ այսինքն նախագծման փուլում	Երկրատեխնիկական հաշվետվության և մանրամասն նախագծային փաստաթղթերը հաստատված են ՎԶԵԲ-ի, ՃԴ-ի և աջակցողի կողմից: Փոփոխությունների կառավարման գործընթացն ավարտված է, եթե անհրաժեշտ են էական փոփոխություններ՝ ԱԶԲ-ի կողմից հաստատմամբ:
1.7	Ստեղծել և պահել աշխատանքային վիճակում **բոլոր ԲևՍ-ի գրանցամատյանները, ներառյալ Ծրագրին առնչվող առողջություն պահպանման և աշխատանքի անվտանգություն գրառումները, թույլտվությունները և համաձայնագրերը**, ինչպես առաջարկվում է շրջանակային ԲՍԿՊ-ում, որը ներառում է, բայց չի սահմանափակվում հետևյալով. հողի բերրի շերտի հեռացման թույլտվությունները, ՇՄԱԳ եզրակացությունները, շինարարական թույլտվությունները, ջրառի թույլտվությունները, անտառների մաքրումը (անհրաժեշտության դեպքում), քարհանքի մշակումը (անհրաժեշտության դեպքում), պայթեցման աշխատանքները, կեղտաջրերի սահմանային թույլատրելի արտահոսքերը և թույլտվությունները, թափոնների տեղադրման պայմանագրերը, մթնոլորտային օդի արտանետումների սահմանաքանակները և թույլտվությունը, աշխատանքի պաշտպանության և անվտանգության լիցենզիաները, մշակութային ժառանգության միավորների տեղափոխման հետ կապված	Համապատաս-խանություն ազգային կարգավորող և թույլտվությունների շրջանակին	Ազգային օրենսդրություն	ՃԴ-ը պայմանագրով պարտավորեցնում է Կապալառուին վարել գրանցամատյանը: Կապալառուն վարում է գրանցամատյանը: ԾՀԽ-ն և Վերահսկող ինժեները մշտադիտարկում են, որ գրանցամատյանը պատշաճ պահպանվի և թույլտվություն-ները առկա լինեն:	Պատրաստվում է նախքան շինարարության մեկնարկը և պահպանվում է Ծրագրի ողջ կենսացիկլի ընթացքում *(ՃԴ-ը վարում է գրանցամատյանը մինչ շահագործման փուլը)*	Թույլտվությունների գրանցամատյանը գործում է և շարունակաբար թարմացվում է:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	հաստատումները, ճանապարհի հետ հատվող ենթակառուցվածքների տեղափոխման հետ կապված հաստատումները:					
1.8	Ժամանակին ստանալ բոլոր պահանջվող թույլտվությունները, արտոնությունները և հաստատումները համապատասխան մարմիններից և պահպանել համապատասխանությունը դրանց պահանջներին և հաստատման պայմաններին:	Համապատաս-խանություն ազգային կարգավորող և թույլտվությունների շրջանակին:	Ազգային օրենսդրություն	Թույլտվություն-ները ստացվում են Կապալառուի կողմից	Ինչպես պահանջվում է ազգային կարգավորումներով	Համապատասխան թույլտվությունները և հաստատումները ստացված են:
1.9	Մշակել և իրականացնել **շինարարության փուլի մշտադիտարկման ծրագիրը**՝ ապահովելու, որ ԲՍԿՊ-ում և ՀԲՍԿՊ-ներում նշված համապատասխան ազգային և միջազգային ստանդարտները պահպանվում են և ցուցադրել Կապալառուի ԲԱՍ արդյունավետությունը:	Շինարարության փուլի համար մշակված մեղմացման միջոցառումների արդյունավետու-թյան հաստատում	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 Ազգային օրենսդրություն	Կապալառու Վերահսկող ինժեներ՝ հաստատում ԾԿԽ՝ համապա-տասխանության հավաստում ՃԴ՝ համաձայնեցում	Մշակվում է մինչ շինարարության մեկնարկը: Իրականացվում է Ծրագրի ողջ կենսացիկլի ընթացքում (մշտադիտարկման ժամանակացույցը և հաճախությունը ըստ պլանների):	Մշտադիտարկման ծրագիրը իրականացվում է:
1.10	i) Մշակել և հանձնել կիսամյակային ԲԱՍ հաշվետվություններ Վարկային համաձայնագրի կնքումից հետո և մինչև շինարարության սկիզբը ԲՍՄՊ-ի առաջընթացի և Ծրագրի ԲԱՍ արդյունավետության վերաբերյալ, ներառյալ ԲՍԿՀ-ի իրագործումը, ցանկացած անհամապատասխանությունները, ուղղիչ միջոցառումներ և այլն: <u>ii) Շինարարության ընթացքում</u> Տրամադրել եռամսյակային ԲԱՍ հաշվետվություններ ԱԶԲ-ին ԲՍՄՊ-ի առաջընթացի և Ծրագրի ԲԱՍ արդյունավետության վերաբերյալ	Ծրագրի ԲԱՍ պարտավորու-թյունների ժամանակին մշտադիտարկում և հաշվետվողակա-նություն	ԱԶԲ-ի պահանջներ	i), ii) ՃԴ՝ ԾԿԽ-ի և Վերահսկող ինժեների աջակցությամբ	i) Վարկային պայմանագրի ստորագրումից հետո և մինչև շին. հրապարակում ֆիզիկապես դիրքավորման սկիզբը, ներառյալ հողային աշխատանքների մեկնարկը ii) Շինարարության ընթացքում՝ եռամսյակային ԲԱՍ հաշվետվություններ	ԱԶԲ-ին ներկայացվող և տեղական լեզվով հրապարակված ԲԱՍ մշտադիտարկման եռամսյակային, կիսամյակային և տարեկան հաշվետվությունները:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	(շինարարության ընթացքում կամ քանի դեռ ԱԶԲ-ի կողմից այլ հրահանգ չի տրվել): <u>iii) Շահագործման ընթացքում</u> Տրամադրել կիսամյակային ԲԱՍ հաշվետվություններ ԲՍՄՊ-ի առաջընթացի և Ծրագրի ԲԱՍ արդյունավետության վերաբերյալ մինչև ավարտական հաշվետվության հանձնումը:			iii) ՃԴ	iii) Կիսամյակային շահագործման փուլի ընթացքում:	
1.11	i. Հանձնարարել տարաբնակեցման մշտադիտարկման անկախ / արտաքին խորհրդատուի մշտադիտարկել Ծրագրի տարաբնակեցման պլանի իրագործման արդյունավետությունը ԱԶԲ-ի պահանջներին համապատասխան: ii. Հանձնարարել անկախ / արտաքին բնապահպանական խորհրդատուի մշտադիտարկել Ծրագրի բնապահպանական արդյունավետությունը ԱԶԲ-ի պահանջներին համապատասխան: *Նշում՝ Այդ խորհրդատուների Տեխնիկական Առաջադրանքը (ՏԱ) պետք է համաձայնեցված լինի ԱԶԲ-ի հետ*	Համապատասխա-նության Ծրագրի ԲԱՍ պարտավո-րություններին	ԱԶԲ պահանջներ Ա կատեգորիայի ծրագրերի համար	ՃԴ	Վարկային համաձայնա-գրի ստորագրումից հետո ներգրավված անկախ բնապահպանական խորհրդատուները պետք է մշտադիտարկեն համապատասխան գործողությունները նախաշինարարական և շինարարական փուլերի և շահագործման առաջին երկու տարիների ընթացքում (եթե այլ բան չի պահանջվում ԱԶԲ-ի կողմից): Ներգրաված տարաբնակեցման մշտադիտարկման անկախ խորհրդատուն նախապես մշակելու է Համապատասխանությ ան հաշվետվություն (ՆեՐ) մինչ տարածքը Կապալառուին հանձնելը և հետագա մշտադիտարկումները Կենսամիջոցների	Գործում են իրավասու անկախ խորհրդատուներ: ԲԱՍ մշտադիտարկման հաշվետվությունները ներկայացվել են ԱԶԲ-ին և ՃԴ-ին: Մշտադիտարկման հաշվետվություններում նույնականացված ուղղիչ գմիջոցառումները իրականացվում են Կապալառուի կամ ՃԴ-ի կողմից, ըստ անհրաժեշտության:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանական և սոցիալական ռիսկեր (պարտավորություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխանատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
					վերականգնման պլանի ամբողջական իրականացման, ինչպես նաև Ծրագրի վերանայման (Եթե կլինեն) արդյունքում Տարաբնակեցման պլանի Հավելվածի կամ Ուղղիչ գործողությունների պլանի (ների) իրագործման վերաբերյալ (եթե այլ բան չի պահանջվում ԱԶԲ-ի կողմից):	
1.12	Ընտրել կանաչապատման ընկերություն, որը կարող է գնահատել և նվազեցնել ընդհանուր առմամբ նոր ճանապարհի տեսողական ազդեցությունը հատկապես այն դեպքերում, երբ ճանապարհը բավականաչափ մոտ է նշանակալի ժառանգության կառույցներին: Այստեղ սկզբունքը օգտատիրոջ (մշակութային ժառանգության վայրի այցելուների) վրա բացասական ազդեցությունը նվազեցնելն է:	Համապատասխանություն նախագծի ԲԱՍ պարտավորություններին	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009	Կապալառու	Կանաչապատման ընկերության հետ պայմանագրի կնքում՝ Շին. կապալառուի հետ պայմանագիրը կնքելուց հետո	ՏԱ համաձայնեցված ԱԶԲ-ի հետ: Կանաչապատման լուծումները առաջարկված և իրականացված են:
1.13	Թարմացնել և իրագործել **շահագործման փուլի ԲՍԿՊ-երը,** ներառելով, բայց ոչ սահմանափակվելով հետևյալներով՝ • Աղմուկի և թրթռումների կառավարման պլան, • Օդի որակի կառավարման պլան, • Թափոնների կառավարման պլան, • Արտակարգ իրավիճակների պատրաստության և արձագանքման պլան, • Համայնքի, առողջության և աշխատանքի անվտանգության պլան, • Արտահոսքերի կառավարման պլան, • Աշխատողների վարքագծի կանոններ,	ԲԱՍ բոլոր ռիսկերն ու օգուտները ԲԱՍ կառավարման համակարգում և օպտիմալացում Հաստատել մեղմացման միջոցառումների արդյունավետությունը	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 Ազգային օրենսդրություն	ՃԴ Սպասարկման կապալառուն մշակում է աշխատանքի, հավաքագրման և գնումների պլանները:	ՀԲՍԿՊ-երը մշակված են մինչև շահագործումը: ԲՍԿՊ-երը վերանայվում են տարեկան կտրվածքով (եթե պահանջվում է ավելի հաճախ):	Պլանները իրագործվել են: Մշտադիտարկումը փաստաթղթավորված է: Արդյունքները զեկուցված են ԲԱՍ մշտադիտարկումների հաշվետվությունների տեսքով ԱԶԲ-ին (ԲՍՄՊ-ի շահագործման փուլի պարտավորություններ):

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	• Կենսաբազմազանության միջոցառումների պլան, • Շահառուների ներգրավվածության պլան, • Տեխնիկական սպասարկման աշխատնաքների համար նաև՝ Շահագործման փուլի գնումների պլան և Աշխատանքի և աշխատանքային պայմանների կառավարման պլան: Մշակել մշտադիտարկման միջոցառումներ՝ որպես վերոնշյալ պլանների մաս և իրականացնել դրանք:					
1.14	Մշակել և իրականացնել շահագործման փուլի ԲևՍ մշտադիտարկման ծրագիր	Շահագործման փուլի համար մշակված մեղմացման միջոցառումների արդյունավետու-թյան վերահաստատում	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 Ազգային օրենսդրություն	ՃԴ-ը ԾՅԽ-ի հետ	Մշակել մինչ շահագործման փուլը, ապա իրագործել	Մշտադիտարկման ծրագիրը մշակված է և գործում է: Շահագործման փուլի ԲևՍ մշտադիտարկման արդյունքները զեկուցվել են ԱԶԲ-ին:
1.15	Մշտադիտարկել և զեկուցել թունելի և հարավային հատվածների համար կիրառելի ԲևՍ ստանդարտների կատարողականը, ապահովելու, որպեսզի ներդրվեն ԱԶԲ-ի ԱՔՀ-ի նպատակները, Լավագույն Միջազգային Գործելակերպերը (ԼՄԳ), մեղմացման հիերարխիան, իսկ շրջանակային ԲՍԿՊ-ի իրագործումը տարածվում է հարակից ենթակառուցվածների վրա	Ապահովել, որ ԲՍՔ ԻՊ-ի նպատակները և ԼՄԳ-երը պահպանվում են հարակից ենթակառուցվածքի համար	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 ԼՄԳ ԲՍԿՊ	ՃԴ-ն ԾԿԽ-ի օժանդակությամբ	Եռամսյակային ԲևՍ մշտադիտարկման հաշվետվություններ հարակից ենթակառուցվածքների վերաբերյալ (թունել և ճանապարհի հյուսիսային հատված)	Եռամսյակային ԲևՍ մշտադիտարկման հաշվետվությունները ներկայացված և հաստատված են ԱԶԲ-ի կողմից: Եռամսյակային հաշվետվության միջոցով հաղորդված ցանկացած էական անհամապատասխանությաn դեպքում, ուղղիչ գործողությունների պլան՝ ներկայացված և հաստատված ԱԶԲ-ի կողմից:
2	**Աշխատանք և աշխատանքային պայմաններ**					

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
2.1	Մշակել և իրականացնել **Մարդկային Ռեսուրսների (ՄՌ) քաղաքականությունը՝** հաստատելով աշխատանքի և աշխատանքային պայմանների վերաբերյալ ԱԶԲ-ի քաղաքականությանը համապատասխանելու պարտավորությունը: ՄՌ քաղաքականության մեջ ներառել հստակ պարտավորություններ՝ կապված՝ • խտրականության բացակայության և հավասար հնարավորությունների հետ, • ժամանակավոր աշխատողների բնակեցման հետ, • Սեռի վրա հիմնված Բռնության և Ոտնձգության (ՍՀԲՈ) հետ, • Նվազագույն աշխատավարձի, աշխատաժամանակի, վճարովի արտաժամյա աշխատանքի հետ, • Հարկադիր և երեխաների աշխատանքի արգելման հետ, • Աշխատողների բողոքների հետ, • Աշխատողների վարքագծի կանոնների հետ, • Աշխատողների իրավունքների մասին տեղեկատվության հասանելիության հետ, • Միավորումների և կոլեկտիվ բանակցությունների ազատության հետ, • Հիմնական և կապալառու աշխատողներին Ծրագրի ՄՌ-ի քաղաքականության դրույթների	Մարդկային ռեսուրսների լավարկված կառավարում, աշխատողների / վատ հարաբերու-թյունների / կառավարման ռիսկի նվազեցում	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 SA 8000:2014, ISO 26000, Լավագույն միջազգային գործելակերպ[3] Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության կոնվենցիաներ Աշխատանքի և աշխատանքային հարաբերությունների ազգային կարգավորումներ ՎԶԵԲ / ՄՖԿ[4] ուղեցույց "Աշխատողների բնակեցում՝ գործընթացներ և ստանդարտներ" (2009թ.)	ՃԴ-ն մշակում և ներդնում է ՄՌ քա-ղաքականությունը	Մինչ շինարարության մեկնարկը	ՄՌ քաղաքականություն և օժանդակ ընթացակարգեր, որոնք ընդունվել և ներկայացվել են ԱԶԲ-ին: ՄՌ քաղաքականության իրագործման արդյունքների մշտադիտարկումը՝ ԲևՍ մշտադիտարկման հաշվետվությունների տեսքով զեկուցված է ԱԶԲ-ին: ՃԴ-ի աշխատողների գլխավոր բողոքների գրանցամատյանը պահպանված և ներկայացվում է ԱԶԲ-ին կիսամյակը մեկ անգամ:

[3]Օրինակ՝ ՎԶԵԲ-ի, ՄՖԿ-ի և Հիվանդությունների Կանխարգելման և Վերահսկման Կենտրոն (ՀԿՎԿ) գենդերային բռնության և ոտնձգությունների դեմ պայքարի ուղեցույց. ճևավորվող լավ գործելակերպ մասնավոր հատվածի համար (2020թ.) https://www.ebrd.com/news/2020/new-guidance-for-private-sector-on-addressing-risks-of-genderbased-violence-and-harassment.html
[4]Միջազգային Ֆինանսական Կորպորացիա

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	վերաբերյալ տեղեկացման հետ: ՄՌ քաղաքականություն և օժանդակ ընթացակարգեր, որոնք փոխանցվում են հիմնական և կապալառու աշխատողներին: Աշխատողների բողոքարկման մեխանիզմը պետք է հասանելի լինի բոլոր աշխատողներին, ներառյալ կապալառու և մատակարարման շղթայի աշխատողները:					
2.2	Պահանջել իր կապալառուներից և ենթակապալառուներից, որ համապատասխանեն ԱԶԲ-ի աշխատանքային պահանջներին՝ ստորաբաժանելով ՄՌ քաղաքականության հիմնական պահանջները ՃԴ-ի բոլոր պայմանագրային շղթաներում:	Ինչպես վերը թվարկված է		ՃԴ	Մինչև Կապալառուի / ենթակապալառուների / խորհրդատուների հետ պայմանագրի կնքումը:	Կապալառուների / ենթա-կապալառուների / խորհրդատուների կողմից ընդունված և իրագործված ՄՌ քաղաքականության ապացույցները, որոնք ներկայացված են ԱԶԲ-ին:
2.3	ՃԴ-ն ապահովում է, որ Կապալառուն կմշակի և կիրագործի **շինարարության փուլի Աշխատանքի և Աշխատանքային Պայմանների Կառավարման Պլանը (ԱԱՊԿՊ)՝ որպես ենթապլան ունենալով Աշխատողների բնակեցման պլանը և Տեղական հավաքագրման պլանը**: **Աշխատողների բնակեցման պլանի** համաձայն՝ Կապալառուի կամ ենթակապալառուի կողմից տրամադրված ցանկացած ժամանակավոր կացարանային օբյեկտների համար (շինարարական ճամբարներ կամ մասնավոր տներ), ապահովել կացարանի ստանդարտները, որոնք համապատասխանում են ՄՖԿ/ՎԶԵԲ Աշխատողների բնակեցման ուղեցույցի պահանջներին: ԱԱՊԿՊ-ի ցանկացած էական փոփոխություն պետք է վերահաստատվի Վերահսկող ինժեների և համաձայնեցվի ՃԴ-ի և ԱԶԲ-ի կողմից:	Աշխատանքի և աշխատանքային պայմանների լավարկված կառավարում: Բոլոր բողոքները հաշվի են առնվում և պատշաճ կերպով հասցեագրվում: Աշխատողների անվտանգ աշխատանքային և կենսապայմաններ:		Կապալառուն պետք է մշակի և ներկայացնի ԱԱՊԿՊ-ը Վերահսկող ինժեների հաստատմանը, ԾԿԽ-ն հավաստում է համապատասխա-նությունը ԲՍԿՊ-ի շրջանակին, ՃԴ-ն համաձայ-նեցնում է: ՃԴ-ն ԱԱՊԿՊ-ը կներկայացնի ԱԶԲ-ին՝ ստորագրման համար:	ԱԱՊԿՊ-ը մշակվել և ստորագրվել է ԱԶԲ-ի կողմից մինչև Կապալառուին տրված չառարկելու ծանուցումը:	ԱՍՊԿՊ-ն ներկայացված և ընդունված ԱԶԲ-ի կողմից: ԱՍՊԿՊ-ի իրականացման մշտադիտարկումը զեկուցված է ԱԶԲ-ին՝ ԲԱՍ մշտադիտարկումների հաշվետվություններով:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
				Վերահսկող ինժեները մշտադիտարկում է ամսական ստուգումների միջոցով:		
2.4	ՃԴ-ը Ծրագրի շինարարության փուլում պետք է իրականացնի առնվազն երկու անկախ աշխատանքային աուդիտ՝ հաստատելու, որ նախագիծը համապատասխանում է ԱԶԲ-ի աշխատանքային պահանջներին: ՃԴ-ը պետք է աշխատանքի աուդիտ իրականացնող առաջարկվող աուդիտորի տեխնիկական առաջադրանքը և անձանց կենսագրությունները ներկայացնի ԱԶԲ-ի հաստատմանը:	Բարելավված ՄՌ կառավարում և ավելի անվտանգ աշխատանքային պայմաններ:		ՃԴ-ը՝ ներգրավում է արտաքին աշխատանքային աուդիտոր և կազմակերպում է Ծրագրի երկու աշխատանքային աուդիտ (տես Միջոցառում 1.11):	Առաջին աուդիտը իրականացվել է Ծրագրի աշխատուժի մոբիլիզացման ժամանակ, իսկ երկրորդը՝ շինարարական փուլի պիկ փուլում:	ԱԶԲ-ի կողմից ընդունված աշխատանքի աուդիտի հաշվետվությունները: ԱԶԲ-ին ներկայացված և նրանց կողմից հաստատված տեխնիկական առաջադրանքը և անձանց կենսագրությունները:
3	**Ռեսուրսների արդյունավետություն, աղտոտման կանխարգելում և վերահսկում**					
3.1	Իրագործել բոլոր ՀԲՍԿՊՏ-երը՝ կապված օդի, աղմուկի, թրթռումների, հողի, թափոնների, ջրի, վտանգավոր նյութերի, կենսաբազմազանության և այլնի հետ, ինչպես նշված է ԲՍՄՊ-ի Միջոցառումներ 1.2, 1.4, 1.6-ում և այլ հարակից միջոցառումներում:		ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 Ազգային օրենսդրություն ԵՄ շրջաբերականներ			
3.2	Շահագործման փուլում այն գույքերի համար, որոնք մոտ աղմուկը բարձր է ԱՀԿ 2021/ հայկական ստանդարտներից, գործադրել հետևյալ տարբերակները. • Լրացուցիչ մեղմացնող միջոցառումներ (ինչպիսիք են տների աղմկամեկուսացումը և աղմկակլանիչ պատնեշները), իսկ եթե դրանք արդյունավետ չեն, ապա՝ ○ Տնային տնտեսությունների ֆիզիկական տեղափոխում ազդեցության ենթարկված գույքից, կամ ○ Գույքի սեփականատերերի հետ	Մարդկային ընկալիչների վրա աղմուկի ազդեցության խուսափում / նվազեցում:	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 Ազգային օրենսդրություն	ՃԴ-ը տրամադրում ռեսուրսներ Ծրագրի ազդեցության տակ գտնվող անձանց հետ համաձայնեցված մեղմացման միջոցառումներն իրականացնելու համար:	Հիմնված է աղմուկի մշտադիտարկման արդյունքների վրա:	Աղմուկի մշտադիտարկման արդյունքների վերլուծություն, լրացուցիչ մեղմացման ջանքերի ապացույց, ազդեցության ենթարկված տնային տնտեսությունների հետ խորհրդակցությունների և համաձայնեցված լուծումների ապացույցներ: Համաձայնեցված լուծումները իրականացված են:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	սեփականության իրավունքից հրաժարվելու պայմանագրերի ստորագրում:					
3.3	Թարմացնել մանրամասն նախագիծը՝ ներառելու աղմուկի մեղմացման միջոցառումներ, ինչպիսիք են աղմուկի պատնեշները, ձայնամեկուսիչ պատուհանները, բուսականության էկրանը և այլն համապատասխան վայրերում, համաձայն ՇՄՍԱԳ մոդելավորման արդյունքների:			ՃԴ-ը և Կապալառու:	Մանրամասն նախագծի թարմացման ընթացքում:	Աղմկակլանիչ պատնեշները կամ աղմուկի մեղմացման այլ միջոցառումներ ներառված են մանրամասն նախագծի մեջ:
4	**Առողջություն, աշխատանքի անվտանգություն**					
4.1	**Ճանապարհային անվտանգության աուդիտ՝ նախաշինարարական փուլ** Նշանակել ճանապարհային անվտանգության իրավասու անկախ աուդիտոր, որը կկատարի ճանապարհային Անվտանգության Աուդիտ (ՃԱԱ) մանրամասն նախագծման համար (Փուլ 2)՝ համաձայն ԵՄ 2008/96/EC շրջաբերականի: ՃԴ-ը նախագծային թիմից պետք է վերանայել ճանապարհային անվտանգության աուդիտի հաշվետվությունը և վերջնական նախագծում ներառել տեխնիկապես և տնտեսապես հնարավոր բոլոր առաջարկությունները: Հաճախորդը պետք է կիսվի ԱԶԲ-ի հետ ճանապարհային Անվտանգության Աուդիտի հաշվետվությամբ, կհաստատի ընդունված առաջարկությունները և կհաստատի, որ iRAP արձանագրության համաձայն նվազագույնը 3 աստղ ծեռք կբերվի բոլոր կատեգորիաների կամ ճանապարհների օգտագործողների համար: Եթե առաջարկությունները չեն ընդունվի, ՃԴ-ը ԱԶԲ-ին կհաստատի, թե ինչու և ինչ այլ մեթոդ կընդունվի ճանապարհային անվտանգության խնդիրները կառավարելու/մեղմացնելու համար:	Անվտանգության ռիսկերի կառավարում:	ԵՄ 2008/96/EC շրջաբերականը և ԵՄ 2019/1936 շրջաբերականը "Ճանապարհային ենթակառուցվածքի անվտանգության կառավարման վերաբերյալ" D2004/54/EC շրջաբերականը "Տրանսեվրոպական ցանցում թունելների համար անվտանգության նվազագույն պահանջներ" ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 Ազգային օրենսդրություն	ՃԴ-ը կնշանակի ճանապարհային անվտանգության անկախ աուդիտոր: Ճանապարհային անվտանգության աուդիտորը ավարտում է անվտանգության աուդիտը: ՃԴ-ը վերանայում է ՃԱԱ-ի արդյունքները և միջոցներ է հատկացնում՝ բա-ցահայտումներին/ առաջարկություն-ներին անդրադառնալու համար:	Մանրամասն նախագծի վերջնական մշակման ժամանակ:	Ճանապարհային անվտանգության աուդիտի (Փուլ 2) հաշվետվությունը կիսվել է ԱԶԲ-ի հետ: Իրականացվել են ճանապարհային անվտանգության աուդիտի առաջարկությունները:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
4.2	**Ճանապարհային անվտանգության աուդիտ՝ նախաշահագործման փուլ** Ճանապարհի շինարարության ավարտին և ճանապարհի բացումից առաջ նշանակել Ճանապարհային անվտանգության անկախ աուդիտորր, որը կանցկացնի ճանապարհային անվտանգության նախաբացման աուդիտ (Փուլ 3)՝ համաձայն ԵՄ 2008/96/EC շրջաբերականի: Ճանապարհային անվտանգության աուդիտորը կհաստատի ճանապարհային անվտանգության բոլոր առաջարկությունները, որոնք ընդունվել են Փուլ 2-ի աուդիտի ընթացքում, կամ/ և ճանապարհային անվտանգության խնդիրները կառավարելու/մեղմացնելու համար համաձայնեցված այլ մեթոդներ, որոնք ամբողջությամբ կիրառվել են և ճանապարհային անվտանգության լրացուցիչ խնդիրներ չեն հայտնաբերվել:			ՃԴ-ը նշանակում է ճանապարհային անվտանգության անկախ աուդիտորր:	Ճանապարհի շահագործման հանձնելուց 5-6 ամիս առաջ:	Ճանապարհային անվտանգության աուդիտի (Փուլ 3) հաշվետվությունը կիսվել է ԱԶԲ-ի հետ: ՃԱԱ առաջարկությունները իրագործված են:
5	**Հողերի օտարում, հողօգտագործման սահմանափակումներ և հարկադիր վերաբնակեցում**					
5.1	Նախապատրաստել, հրապարակել և իրականացնել ԱԶԲ-ի Ծրագրի հյուսիսային հատվածի **Տարաբնակեցման Պլանը** (ՏՊ)՝ հիմնվելով Ծրագրի **Տարաբնակեցման Շրջանակի** (ՏՇ) և **ԱԶԲ-ի քաղաքականության պահանջների** վրա ամրագրված սկզբունքներով և պահանջներով: ՏՊ-ի իրականացումը ստուգվում է Համա-պատասխանության հաշվետվություն(ների) միջոցով, որը մշակվում է Արտաքին տարաբնակեցման մշտադիտարկողի կողմից և ներկայացվում է ԱԶԲ-ի հաստատմանը (տես Միջոցառում 1.11-ը): Արտաքին մշտադիտարկողի տեխնիկական առաջադրանքը ներկայացվում է ԱԶԲ-ի	Ծրագրի Ազդակիր Անձանց (ԱԱ) կենսապահովման վրա ազդեցությունից խուսափելը / մեղմելը: Կոնֆլիկտների կանխարգելում / ԱԱ հետ հարա-բերությունների բարելավում:	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 (հարկադիր տարաբնակեցում 2) Ազգային օրենսդրություն	ՃԴ-ը Տարաբնա-կեցման և Կենսամիջոցների վերականգնման խորհրդատուների աջակցությամբ: ՃԴ-ի կողմից վարձած արտաքին տարաբնակեցման մշտադիտարկող:	ՏՊ-ը իրագործվում է և կորցրած ակտիվների փոխհատուցումները վճարվում են մինչև շինարարության մեկնարկը: Կենսա-միջոցների վերականգնումն ավարտվում է մինչև բոլոր ազդակիր անձանց վերջնական հատկացումը:	Տարաբնակեցման պլանը հաստատված է բոլոր կողմերի կողմից, հրապարակված է և իրագործված: Համապատասխանության հաշվետվությունը(ները)՝ ներկայացված և ընդունված է ԱԶԲ-ի կողմից: Արտաքին մշտադիտարկողի տեխնիկական առաջադրանքը հաստատված է ԱԶԲ-ի կողմից (համաձայն Միջոցառում 1.11-ի):

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանական և սոցիալական ռիսկեր (պարտավորություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխանատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	հաստատմանը:					
5.2	Իրականացնել **տարաբնակեցման ավարտի աուդիտ** Տարաբնակեցման պլանն ամբողջությամբ իրականացնելուց հետո, ներառյալ կենսամիջոցների վերականգնման միջոցառումների ամբողջական իրականացումը:	Տարաբնակեցման պլանի իրականացման արդյունավետության գնահատում և ԱԱ վրա բացասական ազդեցությունների բացակայություն:		ՃԴ-ի կողմից վարձած արտաքին տարաբնակեցման խորհրդատու:	Կենսամիջոցների վերականգնման միջոցառումների ավարտից հետո՝ համաձայն Տարաբնակեցման պլանի ժամանակացույցի	Ավարտական աուդիտի ՏԱ-ը համաձայնեցված է ԱԶԲ-ի կողմից: Ավարտական աուդիտի հաշվետվությունը հաստատված է ԱԶԲ-ի կողմից:
6	**Կենսաբազմազանության պահպանում և կենդանի բնական ռեսուրսների կայուն կառավարում**					
6.1	Ապահովել **Կենսաբազմազանության Միջոցառումների Պլանի (ԿՄՊ)** իրականացումը, ներառյալ կենսաբազմազանության մեղմացման և մշտադիտարկման հատուկ միջոցառումները՝ նպատակ ունենալով հասնել "մաքուր շահույթի" / «առանց մաքուր կորուստի», որտեղ անհրաժեշտ է:	Կենսաբազմազանության կորստից խուսափելը և կենսաբազմազանության կարևորագույն միջավայրի և առաջնահերթ կենսաբազմազանության առանձնահատկությունների պաշտպանությունը:	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 Ազգային օրենսդրություն	ՃԴ-ը՝ խորհրդատուների աջակցությամբ ԱԶԲ-ը հաստատում է Մշտադիտարկում՝ Վերահսկող հնժեներ	ԿՄՊ-ը մշակվել է նախքան շինարարությունը և իրականացվում է Ծրագրի ողջ կենսացիկլի ընթացքում և համապատասխանաբար թարմացվում է	ԿՄՊ-ը արդյունավետ իրագործված է: Բնական կենսավայրերի մաքուր կորուստ և կրիտիկական կենսավայրերի մաքուր շահույթ չի ստացվել:
6.2	Ապահովել, որ որակյալ անձնակազմ է (կենսաբազմազանության փորձագետներ) նշանակված Կապալառուի և Վերահսկող ինժեների կողմից համապատասխանաբար կենսաբազմազանության իրականացման և մշտադիտարկման համար, և համապատասխան բյուջեները հաստատված են (տես նաև Միջոցառում 1.4-ը):			Կապալառու Վերահսկող ինժեներ	Մինչ շինարարությունը	Կենսաբազմազանության որակավորված մասնագետ է նշանակվել է Կապալառուի և Վերահսկող ինժեների մոտ:
6.3	Մշակել և իրագործել Կենսաբազմազանության փոխհատուցման կառավարման պլան՝ հիմնվելով ԿՄՊ-ում (Կենսաբազմազանության փոխհատուցման ռազմավարություն բաժնում) մշակված սկզբունքների վրա:			ՃԴ-ն՝ ԾԿԽ-ի աջակցությամբ Վերանայում և հաստատում՝ Վերահսկող ինժեներ	Շինարարության մեկնարկից առնվազն երեք ամիս առաջ	Կենսաբազմազանության փոխհատուցման կառավարման պլանն ընդունված է արդյունավետ իրագործված:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
6.4	Իրականացնել i) նախաշինարարական հետազոտություններ, ինչպես սահմանված է ԿՄՊ-ում, և ii) լրացուցիչ դաշտային հետազոտություններ Ծրագրի այն բաղադրիչների համար, որոնց գտնվելու վայրը ներկայումս անհայտ է (ներառյալ ՀՀՏՎ-երը, դրանց մուտքի ճանապարհները, շինարարական ճամբարները, կայանման վայրերը, բետոնի / ասֆալտի գործարանները), առաջարկվում են ուսումնասիրված տարածքներից դուրս: Հիմնվելով ուսումնասիրությունների վրա՝ համապատասխանաբար թարմացնել ԿՄՊ-ը (անհրաժեշտության դեպքում) և համաձայնել այն ԱԶԲ-ի հետ:			Կապալառու Վերանայում և հաստատում՝ Վերահսկող ինժեներ	Նախքան Ծրագրի բաղադրիչի տեղակայման մասին որոշում կայացնելը	Ուսումնասիրություններն ավարտվել են և անհրաժեշտության դեպքում մշակվել են մեղմացման միջոցառումներ: Թարմացված ԿՄՊ-ը հաստատված է ԱԶԲ-ի կողմից:
6.5	Պահպանել գետնանցումները / հեղեղատարները, որոնք նախագծված են որպես վայրի կենդանիների անցուղիներ՝ համաձայն ԼՄԳ-ի և ԿՄՊ-ի առաջարկությունների:			ՃԴ	Շահագործման/ տեխ. սպասարկման ընթացքում	Միջոցառումը արդյունավետ իրագործված է:
6.6	Պահպանել սեզոնային արգելքները, ինչպես սահմանված է ԿՄՊ-ում:			Կապալառու Մշտադիտարկում՝ Վերահսկող ինժեներ	Շինարարության ընթացքում	Միջոցառումը արդյունավետ իրագործված է:
7	**Մշակութային ժառանգություն**					
7.1	Մշակել, հրապարակել և իրագործել մշակութային ժառանգության մեղմացման միջոցառումները, որոնք ներառված են **Մշակութային Ժառանգության Կառավարման Պլանում** (ՄԺԿՊ) և ԲՍԿՊ-ում, ներառյալ մշակութային ժառանգության հայտնաբերված վայրերի գրանցումը և օրենքով պահանջվող պաշտպանության միջոցառումների կիրառումը:	Մշակութային ժառանգության պահպանումը Հայտնի մշակութային ժառանգության վրա ազդեցության ռիսկի նվազեցում	Ազգային օրենսդրություն ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009	ՃԴ-ը մշակութային ժառանգության կարգավորող մարմնի հետ համագործակցու-թյամբ Կապալառու Վերահսկող ինժեներ	ՄԺԿՊ-ը ամփոփվում և հրապարակվում է մինչ շինարարության մեկնարկը:	ՄԺԿՊ-ը ներկայացված է ԱԶԲ-ի հաստատմանը:

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
7.2	Վերահաստատել ՄԺԿՊ-ի իրականացումը Արտաքին աուդիտի ավարտական հաշվետվության միջոցով (հաստատված ԱԶԲ-ի կողմից): Արտաքին աուդիտի ավարտական հաշվետվություն տեխնիկական առաջադրանքը ներկայացվում է ԱԶԲ-ին:	Մշակութային ժառանգության վնասման կամ ոչնչացման կանխարգելում		Արտաքին մշտադիտարկող խորհրդատու	Մինչ շինարարական աշխատանքների ավարտը արտաքին աուդիտի ավարտական հաշվետվությունը մշակվում և ներկայացվում է ԱԶԲ-ին	Արտաքին աուդիտի ավարտական հաշվետ-վության տեխնիկական առաջադրանքը հաստատված է ԱԶԲ-ի կողմից: Արտաքին աուդիտի ավարտական հաշվետվությունը հաստատված է ԱԶԲ-ի կողմից:
7.3	Մշակել և ներդնել **Պատահական գտածոների ընթացակարգը**[5]: Համոզվել, որ դրա իրականացումը վերահսկվում է տեղում Կապալառուի մշակութային ժառանգության փորձագետի և Վերահսկող ինժեների մշակութային ժառանգության մշտադիտարկողի կողմից:			Կապալառու Վերահսկող ինժեներ	Ընդունում՝ մինչ շինարարությունը: Կապալառուի աշխատողների վերապատրաստում՝ մինչ շինարարությունը: Իրականացում՝ հողային աշխատանքների ժամանակ:	Շինարարությունից առաջ կարգը ընդունված է: Շինարարական կապալառու աշխատողներին տրամադրվել է համապատասխան ուսուցում: Գտածոների դեպքում ընթացակարգը արդյունավետ կիրառվում է:
8	**Տեղեկատվության հրապարակում և շահառուների ներգրավում**					
8.1	Իրագործել Ծրագրի **Շահառուների Ներգրավվածության Պլանը (ՇՆՊ)**, ներառյալ տեղեկատվության հրապարակման և հասանելիության պահանջները: Պարբերաբար վերանայել, թարմացնել և	Տեղեկատվության շարունակական տարածում և ներ-գրավվածություն ազդակիր	ԱԶԲ-ի ԱՔՀ 2009 Ազգային օրենսդրություն	ՃԴ	Ծրագրի ողջ կենսացիկլի ընթացքում	ՇՆՊ-ի իրագործվում է (ապացույցները կարող են տրամադրվել), թարմացվում և հրապարակվում է: Բոլոր երաշխիքների մասին

[5]Այս ընթացակարգի ձևանմուշը բերված է ՎԶԵԲ-ի 2023թ.-ի ԻՊ8-ի համար ուղեցույցում՝ https://www.ebrd.com/documents/environment/guidance-note-performance-requirements-8-cultural-heritage.pdf, իսկ ազգային օրենսդրական պահանջները սահմանված են Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին ՀՀ ՀՕ-261 օրենքում (1998թ.)

No.	Միջոցառումը	Բնապահպանա-կան և սոցիալա-կան ռիսկեր (պարտավո-րություններ / օգուտներ)	Պահանջներ (օրենսդրական, ԱԶԲ-ի ստանդարտներ, լավագույն գործելակերպ)	Ռեսուրսներ, ներդրումային կարիքներ, պատասխա-նատվություն	Ժամանակացույցը	Թիրախային և գնահատման չափանիշներ հաջող իրականացման համար
	հրապարակել ՇՆՊ-ը, ըստ անհրաժեշտության:	շահագրգիռ կողմերի հետ: Կոնֆլիկտների / բողոքների կանխարգելում: Շահագրգիռ կողմերի և տեղական համայնքների հետ հարաբերություն-ների բարելավում: Ապահովել, որ բողոքները պատշաճ կերպով լուծված են:				հաշվետվությունները կիրապարակվեն ԱԶԲ-ի կողմից անգլերենով և ՃԴ-ի կողմից՝ անգլերենով և հայերենով:
8.2	Նշանակել հաղորդակցման (կապի) և շահառուների ներգրավման իրավասու մասնագետ, որը պատասխանատու կլինի ՇՆՊ-ի իրագործման համար:			ՃԴ	Մինչ շինարարությունը	Շահառուների ներգրավման իրավասու մասնագետը նշանակված է և ղեկավարում է ՇՆՊ-ը, մշակում է հաշվետվությունները:
8.3	Նշանակել հանրության հետ կապի մասնագետներ, ովքեր պատասխանատու կլինեն Ծրագրի տարածքների մակարդակով ՇՆՊ-ի իրականացման համար (համոզվել, որ առնվազն մեկը կին է):			Կապալառու	Մինչ շինարարության մեկնարկը	Հանրության հետ կապի մասնագետները նշանակված են, նրանք մշակում և ներկայացնում են ՇՆՊ-ի իրագործման ամսական հաշվետվություն-ները ՃԴ-ին:
8.4	Համայնքների և արտաքին շահագրգիռ կողմերի համար ներդնել բողոքների մեխանիզմը՝ ԱԶԲ-ի պահանջներին համապատասխան՝ ներառելով, ի թիվս այլոց, բողոքների անանուն և գաղտնի ուղիները և լուծումները:			ՃԴ	Որոշ հատվածներում մինչ շինարարությունը բողոքարկման մեխանիզմի վերաբերյալ իրականացվում է իրազեկում: Սպասարկման փուլում՝ Ծրագրի ողջ ցիկլի ընթացքում:	Բողոքարկման մեխանիզմը արդյունավետորեն ներդրվել և հաղորդակցվել է: Բողոքների գրանցա-մատյանը արտացոլում է յուրաքանչյուր բողոքի կարգավիճակը և ձեռնարկված գործողությունները: Բողոքների արդյունքները վերլուծվում և զեկուցվում են ՎԶԵԲ-ին ԲԱՍ մշտադիտարկման կանոնավոր հաշվետվություններով: